

УДК 35.073.533:316.346.2

Білосорочка Світлана Іванівна,

к.держ.упр., доц.,

докторант кафедри політології та філософії ХарПІ НАДУ, м. Харків

ЗАРОДЖЕННЯ ТА ЧИННИКИ ВИНИКНЕННЯ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ РУХІВ ЗА РІВНІСТЬ У ГЕНДЕРНИХ ВІДНОСИНАХ

У статті розглянуто чинники виникнення та процеси зародження суспільно-політичних рухів за рівність у гендерних відносинах у США, Великобританії та Франції. Розкрито вплив на них промислової революції на зазначені процеси, висвітлюється гендерна складова Великої французької революції, акцентується увага на появі публічної сфери й місця в ній жінки.

Ключові слова: публічне управління, гендерні відносини в публічному управлінні України, суспільно-політичний рух, промислова революція, Велика французька революція, публічна сфера.

Постановка проблеми. Хронологія подій під час зародження всіх революцій, які відбулись за історію людства, дозволяє констатувати, що незважаючи на приватну сферу діяльності жінки, революції починалися саме жіночими бунтами. Але про зазначені факти в патріархатних історичних хроніках, зазвичай, йдеться одним реченням. В умовах соціально-економічних криз, коли питання статусу чоловіка відходило на другий план, а проблема виживання залежних від нього членів родини ставала домінуючою, іншими словами, коли «верхи не могли, а низи не хотіли», неспроможність держави й чоловіка зберегти родину від фізичного зникнення, давала пропуск у публічну сферу жінці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зародженню суспільно-політичних рухів за рівність у гендерних відносинах сприяли роботи А. Сміт-Адам, Е. П. д'Альдерс, Т. фон Гіппеля, О. де Гуж, Д. Дідро, Ж.-А. Кондорсе, П. Леон, Дж. Мілля, Е. Панкгерст, Х. Пізанської, Ж.-Ж. Руссо, М. Уоллстонкрафт, М. Хейс та ін.; визначенню їх причин – Ф. Броделя, Ю. Габермаса, Ф. Енгельса, П. Кропоткіна, К. Маркса та ін.

У публічному управлінні України зародження суспільно-політичних рухів за гендерну рівність та їх причини вивчалися: Л. Воронько, Т. Говорун,

Л. Гонюковою, В. Гошовською, Н. Грицяк, Г. Даудовою, В. Корженком, І. Лазор, К. Левченко, В. Сичовою, В. Черняхівською, К. Чижмарь та ін. Але процес зародження суспільно-політичних рухів за рівність у гендерних відносинах та їх причини маловивчені в публічному управлінні України й потребують доопрацювання.

Метою статті є вивчення процесу зародження й чинників, що вплинули на розвиток суспільно-політичних рухів за рівність у гендерних відносинах.

Завданнями статті є:

- зробити історико-географічний екскурс зародження суспільно-політичних рухів за рівність у гендерних відносинах;
- визначити соціально-економічні чинники їх розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Цивілізаційний розвиток циклічно детермінує зміни, а науково-технічний прогрес, проникаючи в усі сфери життя суспільства, знижує значущість домашньої праці, що в періоди соціально-економічних криз стає індикатором напруженості в гендерних відносинах. Перед жінкою постає дилема: реалізуватися в межах родини чи забезпечувати потреби сім'ї нарівні з чоловіком. У сучасних умовах, коли настанови, що сприяють рівності в гендерних відносинах уже діють у масовій свідомості, проблема публічності жінки не викликає гострої резонансної реакції. Жінкам, що ставили перед собою такі цілі 200 років тому, складно доводилося торувати шлях у публічних простір, але завдяки їх активності й жертвовності сучасна жінка має вищезазначений вибір.

Поки жінки не згуртувалися для реалізації вимог гендерної рівності в публічній сфері, лише окремі з них могли активно діяти в соціумі. Крім бажання жінки, для цього повинні були сприяти певні соціально-економічні фактори, за наявності яких у жінки з'являвся шанс подолати перепони абсолютизму монархічної (патріархатної) влади обґрунтованої патристами й схоластами Середніх віків і теоретиками Нового часу, які закликали до придушення жіночого начала; й ідеями управління жіночими почуттями за допомогою розуму в епоху Просвітництва. Такими факторами в усі часи були:

вдівство (Пудухепа, Христина Пізанська, Лаура Черета, Раїна Вишневецька та ін.), вдівство і регентство (египетська жінка-фараон Харшепсут, імператор Китаю У Цзетянь, Ганна Гойська, княгині: Ольга, Ганна Кашинська, Єфросинія Московська та ін.), чернецтво (княгині Анна Всеволодівна, Єфросинія Полоцька; Хільдегарда Бінгенська; Архангела Таработті та ін.), протекція й любов чоловіка (королева Сербії Олена Анжуйська, Роксолана, Софія Чорторийська та ін.), відсутність можливості в чоловіка очолювати родину з причин його участі у військових походах, державних справах тощо (Феодосія Палій, Абігейл Сміт Адамс та ін.). А в усіх факторах разом взятих ще й наявність матеріальних ресурсів, витривалість жінки в напружених ситуаціях, стресостійкість, вдавання до маніпулятивних технологій. Цих та їм подібних жінок можна сьогодні назвати піонерами в справі формування в масовій свідомості настанов, що сприяють рівності у гендерних відносинах. Але для доступу до публічної сфери критичній масі жінок необхідно було усвідомити зазначену потребу й згуртуватися в суспільно-політичні рухи за рівні права жінок і чоловіків. Адже суспільні рухи зароджуються й діють, лише після того, як в масовій свідомості сформується настанови щодо актуальності й необхідності вирішення тієї чи іншої проблеми. Тому соціально-економічні умови повинні скластися відповідним чином, щоб усвідомлення потреби рівності прав жінок і чоловіків підхопила критична кількість населення.

В доіндустріальний період кустарного, ремісничого та цехового виробництва, коли домашнє чи домеханізаційне виробництво потребувало застосування значної фізичної сили, якої через суто біологічні особливості чоловіки мають більше, гендерна нерівномірність сфер діяльності не була позбавлена логіки: в цьому була своя господарська доцільність. Але й у таких умовах жінки мали досить широкий спектр домінування й неформальну владу над членами родини, офіційно перебуваючи підпорядкованими чоловікам. Це стосується обрядової діяльності, організації й управління святами, культури і звичаїв харчування, народного дизайну, народно-медичної сфери, народної пісенної культури тощо. Жінки могли бути достатньо самостійними,

займаючись прядінням, ткацтвом, вишиванням, куховарінням, прибиранням, вирощуючи та продаючи городину, працюючи повитухами, травницями та ін. При цьому, істотним чинником визначення змісту гендерних відносин слід вважати соціальну страту, що детермінує розглядати їх з позиції інтерсекційного підходу. Адже не тотожними є проблеми гендерної нерівності нижчого, середнього й вищого класів, відносини між якими на період зародження суспільно-політичних рухів чітко розмежовувалися й санкціонувалися будь-які спроби переходу в іншу страту. Жінкам вищого класу була відведена роль дружини та матері, їх основним завданням було: розважати чоловіка, стежити за роботою слуг, народити нащадка чоловічої статі; жінки середнього класу, не маючи достатніх коштів для існування, але маючи ряд упереджень щодо пристойності/непристойності того чи іншого виду діяльності, були обмежені у способах заробітку; жінки-пролетарії працювали нарівні з чоловіком, отримуючи за це меншу платню, й, за традицією, виконуючи всю домашню роботу. Така тенденція спостерігається як у країнах, до яких входили території сучасної України [2, с. 33], так і в інших країнах Західної Європи [14]. Однак статус сфер діяльності жінки в соціальній ієрархії традиційного суспільства в усіх стратах був нижчим, ніж у чоловіка.

Особливо відчутно відбилася на зародженні суспільно-політичних рухів за рівність у гендерних відносинах промислова революція. Так, перша фабрика в Англії була заснована в 1772 р., в США – в 1791 р. В США вперше у світі було організовано виробництво «під одним дахом» Ф. Лоулем у 1815 р. [3, с. 80–81]. До цього часу діяльність населення була сконцентрована за місцем проживання, й працівник міг впливати на розподіл робочого часу й відпочинку. Тож робота на фабриках для кількох поколінь робітників стала не надбанням, а тягарем. Таку думку підтверджує видатний французький історик Ф. Бродель, який цифрами й фактами описав історичні процеси через врахування географічних і економічних чинників [1, с. 582].

Унаслідок промислової революції частка сільського населення США з 90–95 % в 1790 р. скоротилась до 59 % в 1860 р., а абсолютна чисельність міського

населення зростає з 202 тис. до 6217 тис. осіб – майже у 30 разів [3, с. 81]. Населення в Англії так само збільшувалось, як і по всій Європі та у світі: «5835 тис. жителів в 1700 р., трохи більше 6 млн. в 1730 р., 6665 тис. в 1760 р. Потім рух прискорюється: 8216 тис. осіб в 1790 р., 12 млн. в 1820 р., майже 18 млн. в 1850 р. Коефіцієнт смертності знизився з 33,37 до 27,1% о в 1800 р і до 21%, а коефіцієнт народжуваності досяг рекордного рівня – 37% і навіть його перевершив. ... Частка сільськогосподарських графств з 33,3 % ... знизилася до 26 %» [1, с. 582]. Ф. Бродель називає місто Манчестер, в якому населення з рекордною швидкістю збільшилося в 10 разів, пеклом. «Через брак місця заводи на пагорбах були в 5, 6 і навіть 12-поверхові. Палаці та робочі будинки були розсіяні по всьому місту як доведеться. Скрізь калюжі, сльота; на одну замошену вулицю – десять таких, що потопають у бруді. Брудні будинки були битком набиті чоловіками, жінками, дітьми; в підвалах тіснилися по 15–16 осіб разом» [1, с. 582]. Працювали не лише чоловіки, а й жінки та діти, наукової організації праці не було, робочий день тривав по 12 годин. У такому середовищі мова йшла про виживання, а не про гендерні відносини на основі рівності.

З початком промислової революції почала також інституціалізуватися публічна сфера. Цьому сприяло поширення друкованої інформації (книг, брошур, памфлетів, листівок, прокламацій тощо), зародження преси (газет і журналів) і щоденний вихід їх у світ. Завдяки їм буржуазія перетворилася на політичну силу, здатну формувати громадську думку щодо рішень монархічної влади. Основою аналізу процесу становлення публічної сфери є дисертація Ю. Габермаса «Структурна зміна публічної сфери: Дослідження щодо категорії буржуазного суспільства» [5]. Вчений акцентує увагу на зародженні буржуазної публічної сфери в англійських кав'ярнях і клубах, у французьких салонах й німецьких читацьких товариствах XVII–XVIII ст., де став можливим особистий обмін думками.

З наведених осередків поширення громадської думки значну роль у виході жінки в публічну сферу відіграли салони. Адже їх засновницями були жінки. Вони ж визначали тематику й контингент запрошених до салонів. Про

англійський інтелектуальний салон «Синя панчоха», організований на початку 1750-х рр., газета «Нью-Йорк Таймс» [16] 17 квітня 1881 р. писала, що товариство як жіночий рух знаходиться далеко від «пороку» і «пристрасті» до азартних ігор, яка була основною формою розваг у вищих колах того часу.

Через салони заможні жінки впливали на політику, мали можливість підвищувати свій освітній рівень. Вони стали центрами культурного розвитку суспільства. Коли питання рівності прав жінок і чоловіків набуло соціально-політичного значення, салони широко підтримали починання.

Таким чином, промислова революція спричинила трансформації в усіх сферах життя суспільства: змінилися економічні відносини, способи утримання сім'ї, почала формуватися публічна сфера. Зазначені зміни сприяли загостренню кризи монархічної форми державного правління, яка найбільш сильно проявилася у Франції, вилившись у Велику французьку революцію.

Першопричиною для бунтів П. Кропоткін [4] слушно називає голод. Провісниками Великої французької революції теж стали жіночі голодні бунти, які з часом трансформувалися в вимоги за рівність прав жінок і чоловіків. А 1 січня 1789 р. жінками була складена «Петиція жінок третього стану королю» [17] з вимогою рівних можливостей для отримання освіти та за рівність статей [15]. 14 липня жінки разом з чоловіками брали участь у взятті Бастилії. 5 жовтня початковий етап революції завершився походом 8 тис. жінок на Версаль [18, с. 155] до короля за хлібом. Внаслідок походу на Версаль у листопаді подається «Жіноче клопотання перед Національними зборами з постановою про рівність жінок» [19].

Суспільно-політичний рух за рівність у гендерних відносинах не обмежився бунтами й петиціями до влади. Ідеї свободи, рівності й братерства підхопили вже згадувані салони (перші з них з'явилися саме в Парижі).

Етта Палм д'Альдерс, яка 30 грудня 1790 р. виступила перед «Товариством друзів правди» (Amis de la Vérité (ou Cercle social)), до складу якого вона входила, з промовою «Про несправедливість законів для чоловіків за рахунок жінок» (discours «Sur l'injustice des Loix en faveur des Hommes»), що ставить її в перші

ряди жінок, які вживали прямих політичних заходів з захисту прав жінок. Вона видала брошуру, в якій закликала до зуртування жінок по всій країні й створення жіночих осередків [6, с. 16–31]. У 1791 р. вона сама організувала жіночий салон «Патріотичне й благодійне товариство друзів правди» (*Société patriotique et de bienfaisance des amies de la vérité*), діяльність якого була спрямована на захист прав жінок. У квітні 1792 р. товариство звернулося до Національних зборів з петицією про надання жінкам громадянських і військових прав, забезпечення рівності освіти хлопців і дівчат тощо [10] й голова Національних зборів розглянув їх клопотання. Після 1792 р. товариство припиняє свою роботу.

Членом «Товариства друзів правди» була й Олімпія де Гуж, яка через його ліберальні канали озвучувала ідеї рівності чоловіків і жінок. У 1791 р. у відповідь на «Декларацію прав людини і громадянина», вона написала «Декларацію прав жінки і громадянки» [12], а згодом і «Соціальний контракт» [7, с. 235], названий на честь знаменитої роботи Ж.-Ж. Руссо, де вона запропонувала укладати шлюб на основі гендерної рівності.

У 1793 р. з'являються такі політичні жіночі клуби, як «Товариство революційних і республіканських громадянок» (*Société des Citoyennes Républicaines Révolutionnaires*), яке було офіційно зареєстровано в Паризькій комуні [15] і «Революційне республіканське товариство» (*Société des Républicaines Révolutionnaires*), діяльність яких була спрямована на рівність громадянських прав жінок і чоловіків, на право носити зброю жінкам тощо.

До цього часу жінки могли брати участь у політичному житті країни лише в змішаних об'єднаннях. Тепер жіночі клуби різного спрямування почали організовуватися не лише в Парижі, а й у провінціях. Вони мали чітку організацію, керівні органи, правила товариства. До складу кожного з них входило від двохсот до шестисот осіб при активному відвідуванні близько шестидесяти осіб [11]. Всього сьогодні відомо про тридцять об'єднань, які було організовано в період Великої французької революції.

Таким чином, Велика французька революція відіграла велику роль в розвитку суспільно-політичних рухів для досягнення рівності в гендерних відносинах, де

вперше: були організовані жіночі об'єднання, з'явилася можливість артикуляції політичних вимог і ідеї рівних прав жінок і чоловіків, у тому числі, вперше став видаватися журнал, що висвітлював боротьбу жінок за свої права.

За рівність у гендерних відносинах американські жінки випередили французьких. Перші вимоги вони проголосили в період Американської війни за незалежність (1775–1783). Серед них виділилася Абігейл Сміт Адамс – дружина другого президента США Джона Адамса, яка в листі до чоловіка від 31 березня 1776 р. порушує питання рівності прав жінок і чоловіків таким чином: «в новому кодексі законів, який, я вважаю, вам буде необхідно, я б хотіла, щоб ви пам'ятали дам і були більш щедрими і більш сприяли їм, ніж ваші предки. Не вкладайте таку необмежену владу в руки чоловіків. Пам'ятайте, що всі чоловіки були б тиранами, якби могли. Якщо особлива турбота і увага не приділятиметься дамам, ми сповнені рішучості до повстання й не будемо обмежуватися ніякими законами, в яких у нас немає голосу або представництва» [13]. Фраза Абігейл «Пам'ятайте дам» сьогодні в американській спільноті стала крилатою.

В 1848 р. у Нью-Йорку в Сенека-Фолс відбулася перша конвенція про права жінок, на якій було підписано «Декларацію про наміри» (The Declaration of Sentiments). Автором її була Елізабет Кеді Стентон, й яка створила її на зразок «Декларації незалежності Сполучених Штатів». Прийнято також 12 резолюцій, в яких йшлося про рівне ставлення до жінок і чоловіків відповідно до закону і про виборчі права жінок. Наступна – Перша Національна конвенція про права жінок проводиться у Вустері, штат Массачусетс, у 1850 р. З того часу Національні конвенції проводились щорічно (за винятком 1857 р.) до 1860 р.

У 1869 р. утворюються: Національна асоціація жінок-виборців (National Woman Suffrage Association (NWSA)), основною метою якої було досягнення виборчих прав для жінок за допомогою поправки до Конституції в Конгресі США й аналогічна та конкуруюча з нею Американська асоціація жінок-виборців (American Woman Suffrage Association (AWSA)). В 1890 р. вони

об'єдналися в «Національну американську асоціацію за жіноче виборче право» (National American Woman Suffrage Association (NAWSA)), завдяки активності якої в ряді американських штатів жінки були допущені до голосування.

У той час, коли була в розпалі Велика французька революція, у Великобританії Мері Уолстонкрафт публікує статтю під назвою «На захист прав жінок» (1792 р.), де обґрунтовує необхідність забезпечення рівних прав жінок на оплату праці й права на освіту. Стаття справила сильне враження на Мері Хейс, з-під пера якої виходить трактат «Звернення до чоловіків Великобританії від імені жінок» [9], який вона опублікувала лише після смерті Мері Уолстонкрафт у 1798 р. У 1793 р. вона видає «Листи та есе, мораль і різне» [9], де порушує проблеми жіночих прав, а в 1803 р. вийшла її шеститомна праця «Жіноча біографія: або спогади прославлених і знаменитих жінок різного віку й країн» [8].

Англійський жіночий суспільно-політичний рух був націлений на забезпечення рівних прав жінок і чоловіків в освіті, на ринку праці та виборчих прав.

У 1859 р. було створено одне з найбільш ранніх британських жіночих організацій – «Товариство сприяння зайнятості жінок» (Society for Promoting the Employment of Women (SPEW)), діяльність якого полягала в навчанні та працевлаштуванні жінок. Товариство видавало «Англійський жіночий журнал». У 1926 р. воно було перейменовано на «Товариство сприяння навчанню жінок» (Society for Promoting the Training of Women) (SPTW)), який існує до сьогодні у формі зареєстрованого благодійного ф'ючерсу для жінок.

Першою національною спілкою Великої Британії, яка проводила кампанію за право жінок на голосування, стало створене в 1867 р. «Національне товариство жіночого виборчого права» (National Society for Women's Suffrage). Організація допомогла закласти основи жіночого виборчого руху. В 1888 р. товариство розділилося на «Національне центральне товариство за виборче право жінок» (National Central Society for Women's Suffrage) і «Національне товариство жіночого виборчого права», а в 1897 р. знову об'єдналися

«Національну спілку жіночих виборчих товариств» (National Union of Women's Suffrage Societies (NUWSS)), або «Національну спілку жіночого права голосу» – також відому як суфражисти (не суфражистки). В 1903 р. від товариства відокремився «Жіночий соціально-політичний союз» (Women's Social and Political Union (WSPU)) («суфражистки»), який очолила Еммелін Панкгерст. Діяльність союзу була спрямована на більш активні дії для виборювання виборчих прав жінок.

Суспільно-політичні рухи за рівність у гендерних відносинах досягли міжнародного рівня в 1888 р., коли за ініціативою американських активісток виникла перша міжнародна жіноча організація – «Міжнародна рада жінок» (International Council of Women). Виходячи з небажання ради підтримувати виборчі права жінок, в 1904 році в Берліні був заснований «Міжнародний альянс жінок-виборців» (International Woman Suffrage Alliance) (IWSA)) зі штаб-квартирою в Лондоні. Наприкінці 1920-х рр. організація змінила свою назву на «Міжнародний альянс жінок за виборче право і рівне громадянство» (International Alliance of Women for Suffrage and Equal Citizenship), а з 1946 р. й дотепер – «Міжнародний альянс жінок» (The International Alliance of Women (IAW)). З того часу акценти діяльності організації змістилися й розширилися в сферу прав людини. Сьогодні альянс представляє понад 50 організацій по всьому світу, які налічують кілька сотень тисяч членів, з центром у Женеві.

Зазначені міжнародні організації були провідними із захисту прав жінок у США й країнах Західної Європи II п. XVII ст. – I п. XIX ст.

Таким чином, суспільно-політичні рухи за рівність у гендерних відносинах зародилися в США й поширилися спочатку на Францію й Великобританію, а згодом і на інші країни Західної Європи. Разом з ними почали формуватися й відповідні міжнародні організації.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Промислова революція кардинально змінила акценти на формі та змісті задоволення основних потреб людства. Розподіл праці, зникнення застарілих і поява ще більшої кількості нових робочих місць, зростання

ефективності сільського виробництва, що стало причиною обезземелення селян, сприяли охопленню міського й сільського населення для переходу від кустарного, ремісничого та цехового до фабрично-заводського виробництва.

Узагальнюючи все вищевикладене, можемо констатувати:

– промислова революція змінила економічні відносини, способи утримання сім'ї, створивши протиріччя підвищенням статусу чоловіка за рахунок оплачуваної роботи за межами дому й одночасно зниженням статусу жінки, яка виконувала безоплатну домашню роботу, й детермінувавши його подолання шляхом формування в масовій свідомості настанов, що сприяють формуванню гендерних відносин на основі рівності, й які діють в колективному несвідомому до сьогодні;

– створення технології поширення інформації засобами друку й періодичної преси, зародження публічної сфери, зробили значущою громадську думку через можливість особистого обміну інформацією в англійських кав'ярнях і клубах, німецьких читацьких товариствах XVII–XVIII ст., французьких салонах, які, крім того, сприяли виходу в публічну сферу жінкам вищого й середнього класу;

– криза монархічної форми державного правління спричинила Велику французьку революцію, в ході якої вперше з'явилася можливість організувати жіночі об'єднання, проголошувати політичні вимоги й ідеї рівності прав жінок і чоловіків, що детермінувало зародження суспільно-політичного руху за досягнення рівності в гендерних відносинах;

– історико-географічний екскурс сприяв встановленню історичних рамок зародження суспільно-політичних рухів за рівність у гендерних відносинах II п. XVIII ст. – I п. XIX ст. спочатку в США, потім у Франції, Великобританії та інших країнах Західної Європи з виходом їх на міжнародний рівень.

Список використаних джерел:

1. Бродель Ф. Материальная цивилизация, экономика и капитализм XV–XVIII вв.: в 3 т. / пер. с фр. Л. Е. Куббеля. Т. 3: Время мира. Москва: Прогресс, 1992. 680 с.
2. Жіночі студії в Україні: Жінка в історії та сьогодні: монографія / за заг. ред. Л. О. Смоляр. Одеса: Астропринт, 1999. 440 с.
3. Заславская М. Д. История экономики: учеб. пособие. 3-е изд., стереотип. Москва: МГИУ, 2008. 200 с.

4. Кропоткин П. А. Великая французская революция. 1789–1793 / примеч. А. В. Гордона, Е. В. Старостина. Москва: Наука, 1979. 575 с. (Памятники исторической мысли).
5. Хабермас Ю. Структурное изменение публичной сферы: Исследования относительно категории буржуазного общества / пер. с нем. В. В. Иванова. Москва: Весь Мир, 2016. 344 с.
6. D'Aelders E. P. Lettre d'une amie de la vérité, Etta Palm, née d'Aelders, Hollandaise, sur les démarches des ennemis extérieurs et intérieurs de la France; suivie d'une adresse a toutes les citoyennes patriots, et d'une motion a leur offerer для l'Assemblée nationale, lue a l'Assemblée fédérative des amis de la vérité, le 23 mars 1791 (np, nd). Bibliothèque historique de la Ville de Paris, 12, 807. Vol. 1, No. 15 / E. P. d'Aelders. *Women in Revolutionary Paris 1789–1795* / ed. By D. G. Levy; H. B. Applewhite, M. D. Johnson. United States of America: University of Illinois Press, 1979. 328 p.
7. Chronicle of the French Revolution / ed. by J. Favier. Longman, 1989. 704 p.
8. Davies S. Libertarian Feminism In Britain: 1860–1910. *Libertarian Alliance; British Association of Libertarian Feminists publication*. Pamphlet No. 7. URL: <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/181754&prev=search> (дата звернення: 25.06.2018).
9. Define Her as Scandalous to Obscure Her Substance. *A bit of history*. 26.02.2018. URL: <https://abitofhistoryblog.wordpress.com/2018/02/26/define-her-as-scandalous-to-obscure-her-substance/&prev=search> (дата звернення: 17.06.2018).
10. Duhet M.-P. Les femmes et la Révolution Française, 1789–1794. Paris: Julliard, 1971. 240 p.
11. Godineau D. The Women of Paris and Their French Revolution / transl. by K. Strei. United States of America: University of California Press, 1998. 416 p.
12. Les droits de la femme a la reine. URL: https://www.olympedegougues.eu/rights_of_women.php (дата звернення: 25.06.2018).
13. Letter from Abigail Adams to John Adams, 31 March – 5 April 1776: Adams Family Papers An Electronic Archive. *Massachusetts Historical Society*. URL: <https://www.masshist.org/digitaladams/archive/doc?id=L17760331aa> (дата звернення: 25.06.2018).
14. Leyser H. Medieval Women: A Social History Of Women In England 450–1500. London: Phoenix Grant, 1996. 338 p.
15. Melzer S. E., Leslie W. R. Rebel Daughters: Women and the French Revolution. New York: Oxford UP, 1992. 296 p.
16. Origin of the Blue-Stockings-1750. *The New York Times*. 17 avril 1881. URL: <https://timesmachine.nytimes.com/timesmachine/1881/04/17/98653230.pdf> (дата звернення: 25.06.2018).
17. Pétition des femmes du tiers-état au roi. URL: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k426525.texteImage> (дата звернення: 25.06.2018).
18. Soboul A. The French Revolution 1787–1799. New York: Vintage. 172 p.
19. Women's Petition to the National Assembly. *Liberty, Equality, Fraternity: exploring the French revolution*. URL: http://chnm.gmu.edu/revolution/d/629/&xid=17259,1500004,15700022,15700124,15700149,15700168,15700173,15700186,15700191,15700201,15700208&usg=ALkJrhjQthBYa2RWKDv_ae17rX7W1cXljA (дата звернення: 25.06.2018).

Bilosorochka S. I. Genesis and Factors of Emergence of Socio-political Movements for Equality in Gender Relations.

The article deals with the factors of origin and the processes of the genesis of socio-political movements for equality in gender relations in the United States, Great Britain and France. The influence of the industrial revolution on these processes is disclosed, the gender component of the Great French Revolution is highlighted, attention is focused on the emergence of the public sphere and the place in it of a woman.

Key words: public administration, gender relations in public administration of Ukraine, socio-political movement, industrial revolution, Great French Revolution, public sphere.

Надійшла до редколегії 25.06.2018 р.